

(ISSN: 2602-4047)

Öner, Ü. & Mindivanlı Akdoğan, A. (2021). Middle school students' cognitive structures regarding the values of equality and justice, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 1473-1501.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.345>

Article Type (Makale Türü): Research Article

MIDDLE SCHOOL STUDENTS' COGNITIVE STRUCTURES REGARDING THE VALUES OF EQUALITY AND JUSTICE

Ümmühan ÖNER

Asst. Prof, Fırat University, Elazığ, Turkey, uoner@firat.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2394-0049

Esra MİNDİVANLI AKDOĞAN

Asst. Prof, Atatürk University, Erzurum, Turkey, emindivanli@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0002-6508-3412

Received: 05.01.2021

Accepted: 24.05.2021

Published: 14.06.2021

ABSTRACT

Values are unwritten norms that maintain order in society and are accepted by most of the people belonging to that society. The values of justice and equality are values that are believed to be necessary by all societies and applied as a rule of law after being put in writing. The best application of these two values depends primarily on the correct understanding of these values. For this reason, it is very important to determine whether the future practitioners of the social order, i.e. the children, understand these values correctly. Based on this, the purpose of this study was to determine 7th grade students' cognitive structures regarding the values of equality and justice. This study explored 7th grade students' cognitive structures regarding the values of equality and justice. The study employed the survey design. The study group consisted of 97 7th grade students attending four middle schools in the city Erzurum during the spring semester of the 2019-2020 academic year. Word association test was used as the data collection tool in the study. The cut-off points were determined by taking into account the repetition frequencies of the words produced regarding the values of justice and equality, and starting from this concept networks were developed. The students repeated the word equality the most regarding the value of justice and the word justice regarding the value of equality. The words right, law, scales, and freedom were associated with the values of both justice and equality. Apart from these words, the students produced the words fairness, righteousness, honesty, law, and court following equality for the value of justice. Regarding the value of equality, they produced the words equality between women and men, and same. When the sentences made by the students regarding the values of justice and equality are examined, it is seen that the number of sentences containing scientific knowledge about the value of equality is higher. The number of sentences formed by students regarding the value of justice that did not contain scientific information was higher. It can be stated that students had more scientific knowledge about the value of equality.

Keywords: Justice, equality, value, cognitive structure.

INTRODUCTION

The behaviors that society gives meaning to and appreciate are conceptualized as values, creating a wide field of study for academia. Two values that are accepted by people, believed to be important and whose effect is never denied in any society in terms of maintaining social order are “justice” and “equality”. In order to understand why these two values are so important in every society and time, it is necessary to examine the conceptual dimension of these values and to see the meanings attributed to these values.

Values can be regarded as unwritten rules as well as a cultural acceptance that maintains a society, provides order and tolerance among the people living in that society, and gives a desire to live together. In determining social identity, the values of that society have a determining feature. Defined as the preferred, accepted, adopted, desired belief, judgment, purpose, goal, object, criterion, guideline, standard, rule, sentiment, and beliefs in the thoughts, judgments, attitudes, behaviors, and activities of people, society, institution or ideology (Keskin, 2016, p.21), values that can be expressed as the norms that direct and shape behaviors in society.

Defined as the compliance with rights and laws, observance of the right and righteousness by the Turkish Language Association (2005, p.19), the concept of justice was also defined as the materialized, concretized, embodied, and actualized version of a society’s values, principles, and virtues, and everybody getting the rewards or punishments they deserve (Cevizci, 2005, p.13). In order to put forth different interpretations and attribute different meanings, it is possible to look at this concept from individual and social perspectives, as well as from legal and extralegal perspectives (Çeçen, 2015), i.e. from Aristotle’s distribution and equalization (Güriz, 1994). Expressed as conformity with predetermined laws, justice may also be considered as the opposite of arbitrariness. For situations where justice is not considered as conformity with laws, Çeçen (2015) expresses justice as an ethical value judgment. Accordingly, justice emerges as value judgments shaped by social acceptances, traditions, and customs (Çeçen, 2015; Güriz, 1994). The content and meaning of the concept of justice are determined by ethical and legal value judgments. There are various concepts that need to be addressed when discussing justice or the serving of justice. These are equality, rationality, safety, order, freedom, welfare, and right. In line with these views, the Theory of Justice developed by Rawls (1999) is as follows:

- Respecting everyone’s security and livelihood rights,
- The existence of a maximum system of equal basic liberties,
- Equality of opportunity for social duties and positions,
- Equal participation in decision-making processes,
- Fair savings in favor of the least advantageous.

When we examine how important justice is regarded in societies, the idea that justice should be an integral part of the society, the state, and people. As a matter of fact, in many societies, beliefs about the indispensability of justice and the fact that that oppression and disorder will prevail in the absence of justice developed. These can

be found in the proverbs, idioms, and the words of the famous thinkers of those societies. The following expressions may be given as examples.

Justice and cruelty do not stand in one place, when there is no justice, one gets into every trouble in that place, the afterlife of those who reach peace through oppression is ruined, the finger cut by justice will not hurt (Turkish proverb), if you do not punish, you will be guilty of injustice, justice is sharper than a sharpened sword (Latin proverb), be just before being generous (Japanese proverb), justice pleases God and people, too (English proverb), countries become eternal only by justice and destroyed by injustice (German proverb), being good is easy, what is difficult is being just, honesty is an expensive property not found in cheap people, even if the truth will kill you, do not abandon it (Hz. Ömer), the day you buy the qadi, the justice dies, the day you kill justice, the state dies, too (Fatih Sultan Mehmet), if the sun of justices goes down, there is no point for people to live on earth. These words show that people and societies believe in the necessity of justice and are aware of what will happen in case of injustice, whether they are implemented correctly and well.

There is another concept that will be emphasized while defining the concept of justice and is even expressed in the explanation of the concept of justice and determination of justice: equality. The dictionary of the Turkish Language Association (2005, p.657) defined the concept of equality as *the absence of discrimination between people in terms of laws, social and political rights*. As a moral and social ideal, Cevizci (2005, p. 643) referred to equality as *the principle stating people being in the same position and value and people not being discriminated against since they the same human nature*. Treating similar things similarly is another definition of equality (Güriz, 1994). In another view, a definition of injustice and inequality was given, and it was stated that injustice is an inequality that does not benefit everyone (Robison & Reeser, 2002). Schwartz (2012), on the other hand, touched on the principle of universalism while explaining the values. According to him, people realize very late that accepting universal values, different things and not treating them fairly will have life threatening consequences. Universalism encompasses two fundamental concerns, the well-being of people in the world and nature. It emphasizes the values of social justice, equality, peace, unity with nature and wisdom in order to eliminate these concerns. In other words, Schwartz also touched on the unity of these two values within universal values.

When you read the texts about equality, you will definitely come across the concept of justice. These two concepts complement each other. Considering that the struggle for justice is to eliminate inequalities (Güriz, 1994), the close connection between these two concepts is also understood. In the modern age, equality has been divided into sub-headings such as equality of opportunity, equality of political rights, equality of racial equality, gender equality, economic equality, and discussed under these headings, and it has been shaped in the search for the ideal for people to live in better conditions. One way to compensate for inequality, that is, to achieve justice, is to ensure that everyone has an equal chance to succeed in society. What is needed is real equality of opportunities. This means that society must be regulated in order for people with equal natural abilities to rise or fall to the same level regardless of the circumstances when they were born (Robison & Reeser, 2002). Rokeach (1973) made a classification as terminal and instrumental values while defining the values and

gave the equality within the terminal values. While explaining equality, he emphasized the concepts of brotherhood and equal opportunity. According to Turner (1986/1997), there are four types of equality:

- Equality of human beings, which supports the argument that people are equal before God.
- Equality of opportunity, which is the most common argument in the democratic tradition. It includes equality of political opportunity.
- Equality of condition, which is closely associated with equality of opportunity in every field.
- Equality of results, which means that every individual is equal before the rules of law.

It is not possible to distinguish between equality and justice and to set limits between them. What matters is how and in what way equality is achieved fairly. The concepts of justice and equality are generally accepted as important values in societies, and there is a belief that their absence will have great consequences that will cause the collapse of states. This belief reflected on the proverbs, and words of famous thinkers or people whose words are taken seriously such as religious leaders, and sultans. In the proverbs about justice, the idea that equality should be provided in order to ensure justice is at the forefront. The following are some of the words about equality: Rain pours down on both the good and the wicked (American-Indian proverb); When the sun rises, it rises for all (Cuban proverb), without equality there is no democracy (Noam Chomsky); If freedom is the peak, equality is the foundation (Victor Hugo); Equality is not in regarding different things similarly, equality is in regarding different things differently (Tom Robbins); Where there are masses who do not know each other and doubt each other, there is neither peace nor honorable equality (İlber Ortaylı); Respect everyone who comes before you, Treat them equally. Until the weak do not despair of your justice. And until the strong should not dream of attaining a blessing that he does not deserve (Caliph Omar); Do not consider the good and the bad equal because this equality will cool the good from doing good and increase the tendency of the wicked to do evil (Caliph Ali).

These two values were given importance in the curricula, and it was aimed to be attained these values to individuals through educational activities. These values were included among the values that were aimed to be attained by students in both 2005 and 2018 social studies curricula. The “root values” included in the social studies curricula are justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and benevolence. In addition to the root values in the program, there are also different values aimed at the understanding and attaining of these root values. “Equality” is among these values. All of the values in the program are justice, giving importance to family unity, independence, peace, scientificity, diligence, solidarity, sensitivity, honesty, aesthetics, equality, freedom, respect, love, responsibility, savings, patriotism, and benevolence. According to this values list, the values associated with the root value of “justice” are equality, independence, and freedom (MEB, 2018). This study aimed to determine how students establish the relationship between the root value of justice and the value of equality value, the value that is most associated with the root value of justice.

The purpose of the study is to determine 7th grade students' cognitive structures regarding the values of equality and justice. Permission was obtained from the necessary institution (Firat University Faculty of Education, Ethics Committee) and individuals (parents) for the study. Only volunteer students participated in the study. It is very important to understand what kind of meaning middle school students attribute to the values of "justice and equality", which are very closely connected, and what kind of a connection they establish between these two values in terms of learning whether these values are understood correctly. Determining the meanings that individuals attribute to the values of justice and equality will guide educators in teaching these values. It is important to identify correct, incomplete or incorrect information regarding these values. Because it will ensure that these values are explained correctly and applied correctly by individuals. For this reason, the word association test was used in the study to determine the perceptions of individuals on the values of justice and equality. Word association test is one of the alternative assessment and evaluation techniques showing the student's cognitive structure regarding the word or words and the associations between the words, that is, the knowledge network of individuals regarding words, and helping to determine whether the relationships between concepts in long-term memory are sufficient and significant (Bahar, et al., 1999). With this technique, individuals respond to words that evoke a basic concept on any subject in a specified time (usually 30-60 seconds depending on the age group). According to the number and type of answers given regarding the words evoked by the basic concept, a general opinion can be reached about whether individuals understand that concept or not. Thus, the conceptual relationship between the words that individuals associate can be determined (Kılıç-Avan & Kalenderoğlu, 2018).

METHOD

Study Design

Aiming to reveal students' cognitive structures regarding the values of justice and equality, this study employed the survey design. Widely used in social sciences, survey design is a descriptive study conducted in order to reveal the characteristics of large masses that are subject to study. The researcher reaches a conclusion by performing a number of procedures on the data obtained using the appropriate measurement tool regarding the characteristics subject to the study (Can, 2017).

Study Group

The study group consisted of 97 7th grade students attending four middle schools in the city Erzurum during the spring semester of the 2019-2020 academic year. 60 of the students in the study group were female, and 37 were male. The convenience sampling method was employed in the study. Convenience sampling is known as a sampling strategy providing the opportunity to do what is needed fast and easy (Patton, 2000/2018). This sampling method was used as the study was conducted during the pandemic period. This research was conducted with the permission of Firat University Rectorate Social and Human Sciences Research Ethics Committee with the number 22/06 / 2020-397704.

Data Collection Tool

Word association test was used as a data collection tool in the study. The values of justice and equality values were selected in order to develop the test. The test was developed in a way that each value would be on one page. Below is a sample page layout.

Justice.....

Justice.....

Justice.....

Justice.....

Justice.....

Related sentence

The reason why the concepts were asked to be written one under the other was to eliminate the chain response of the students because if the student does not return to the concept after writing the response words, he or she may forget the concept and write words related to the word he or she wrote as an answer (Polat, 2013). In addition to producing words, the students were also asked to write a sentence about the values of justice and equality.

Data Collection

Due to the transition of middle schools to distance education during the COVID-19 pandemic during the spring semester of the 2019-2020 academic year, the word association test was developed as an online form and delivered to the parents of the students in the study group via social media. The issues that the students should pay attention to while answering the word association test were specified in the instructions given at the beginning of the test. After examining previous studies, 30 seconds was determined to be enough for the students to complete the test (Bahar et al., 1999; Çardak, 2009).

Data Analysis

During data analysis, the words produced by the students regarding the values of justice and equality were examined. Frequency tables were developed taking into consideration the words produced and their frequency of repetition. Concept networks were drawn using the frequency tables. While drawing concept networks, the cut-point technique specified by Bahar et al. (1999) was used. In the cut-point technique, for any concept included in the word association test, a certain frequency of the most repeated response words in the frequency table is determined as the cut-off point. Concepts above this frequency form the first part of the concept web. Then, the cut-off point is pulled down at regular intervals and continues until the whole concept network is revealed (Altıntaş et al., 2018). In this study, concept networks were developed by taking into account the 40 and above, 39-30, 29-20, and 19-10 as cut-off points. For the cutoff point 40 and above blue, for the 39-30 green, for the 29-20 orange, and for the 19-10 purple was used. The sentences about the values of justice and equality

in the word association test were examined in detail. The sentences were categorized as sentences containing scientific information, sentences containing non-scientific superficial information, sentences containing scientific information and interpretation, and sentences containing misconceptions. While determining the categories, the studies of Işıklı, Taşdere, and Göz (2011), and Çelikkaya and Kürümlüoğlu (2019) were taken into consideration, and in addition to the categories used in these studies, the category of sentences containing scientific information and interpretation was added. The female students' quotations were coded as S.No.F. and the male students' quotations were coded as S.No.M.

Validity and Reliability

In order to ensure the validity of the study, the data analysis process was explained in detail, and the sentences formed by the students regarding the values were included in the study. For the reliability of the study, the codings of the two researchers were compared independently to determine whether the sentences formed by the students represent the specified categories or not. The reliability of the study calculated using Miles and Huberman's (1994/9019) formula of $\text{reliability} = \frac{\text{number of agreements}}{\text{total number of codings}}$, and the concordance between the coders was found as 93%.

FINDINGS

In this section, information on the concept networks developed in line with the cut-off points and the analysis of the sentences made by the students about the values of justice and equality are presented.

The concept network developed for the cut-off point 40 and above is given in Figure 1.

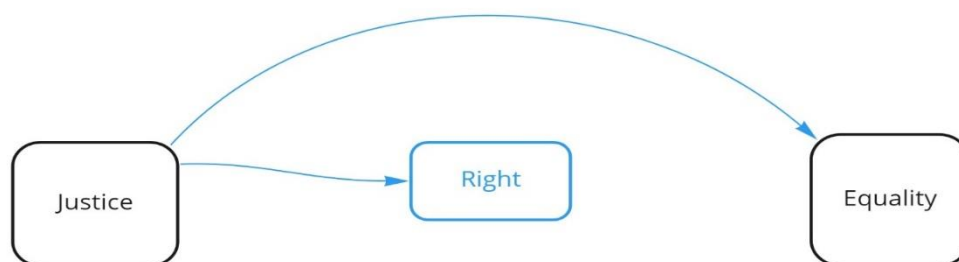

Figure 1. Concept Network Developed for Cut-off Point 40 and Above

As seen in Figure 1, students produced words related only to the value of justice for the cut-off point 40 and above. At this cut-off point, no words related to the value of equality were produced. The students associated the value of justice with the words right and equality. Equality was included at this cut-off point because it was related to the value of justice.

The concept network developed for the cut-off point 39-30 is given in Figure 2.

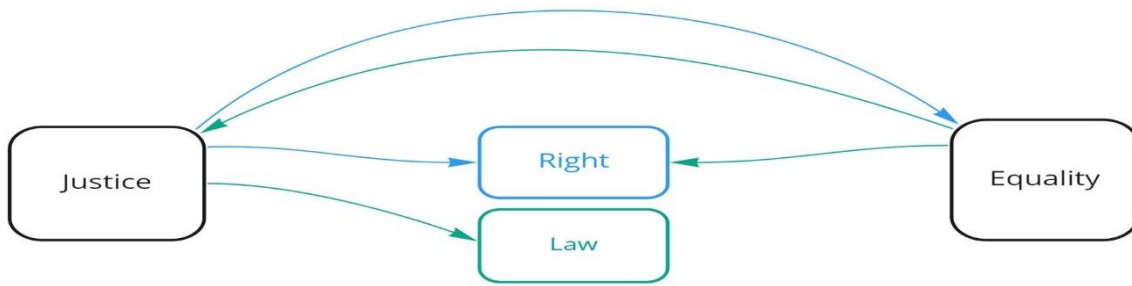

Figure 2. Concept Network Developed for Cut-off Point 39-30

In this interval, students produced the words right and justice related to the value of justice. The word right was associated with the value of justice for cut-off point 40 and above. In this interval, the word law was produced regarding the value of justice.

The concept network developed for the cut-off point 29-20 is given in Figure 3.

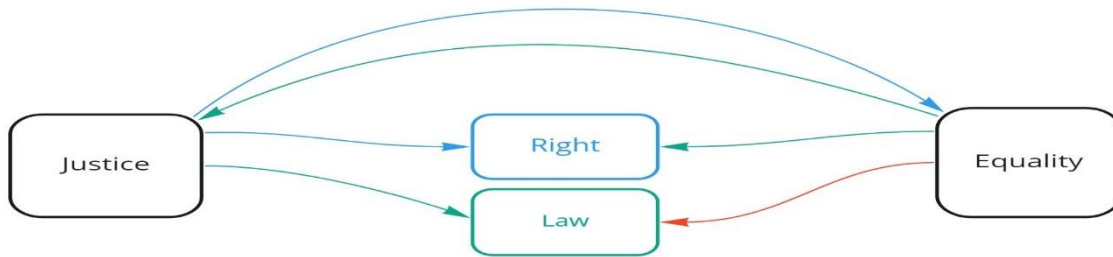

Figure 3. Concept Network Developed for Cut-off Point 29-20

As seen in Figure 3, no words were produced regarding the value of justice at this cut-off point. The word law was produced regarding the value of equality. The word law was produced for the value of justice in the cut-off point between 39-30. In other words, the concept of law associated with justice at the previous cut-off point was associated with equality at this cut-off point.

The concept network developed for the cut-off point between 19-10 was given in Figure 4 below.

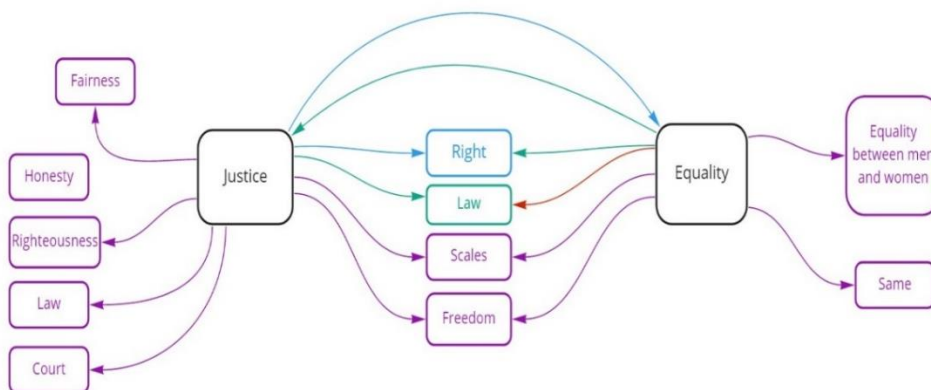

Figure 4. Concept Network Developed for Cut-off Point 19-10

miro

As seen in Figure 4, the whole concept network including the words produced by the students regarding the values of justice and equality was formed. Words of fairness, honesty, righteousness, law, and court were produced by the students regarding the value of justice. The words same and equality of men and women were produced regarding the value of equality. The words scales and freedom were associated with both justice and equality values.

Table 1. Frequency Table of The Sentences Made by The Students about The Values of Justice and Equality

Values	The number of sentences containing scientific information (f)	The number of sentences containing scientific information and interpretation (f)	The number of sentences containing non-scientific superficial information (f)	The number of sentences containing misconceptions (f)	Empty (f)
Justice	29	7	58	1	2
Equality	44	8	34	3	8

According to Table 1, the number of sentences containing scientific information that students made regarding the value of justice was 29, the number of sentences containing scientific information and interpretation was seven, the number of sentences containing non-scientific superficial information was 58, and the number of students who did not make sentences was 2. On the other hand, the number of sentences containing scientific information that students made regarding the value of equality was 44, the number of sentences containing scientific information and interpretation was eight, and the number of sentences containing non-scientific superficial information was 34. Based on the sentences made by the students regarding the values of justice and equality, the students had scientific information about the value of equality. The number of sentences containing unscientific superficial information about the value of justice was more.

The students who made sentences within the category of sentences containing scientific information regarding the value of justice stated, *“An unjust world is like a world without rules”* (S31.F.), *“The laws provide justice”* (S64.M.), *“I think justice is to be free like birds without fear and not to have anybody being unfair to you while you are experiencing this”* (S1.F.), *“Justice and freedom for all”* (S2.F.), *“If there is no justice in a country, there is no freedom ”* (S82.F.), and *“Justice is giving everyone what they deserve”* (S5.F.), whereas another student similarly emphasized the value of equality with the statement *“If there is no justice, there is no equality”* (S13.F.). Within the category of sentences containing scientific knowledge and interpretation, the students stated that social order and peace will be achieved with justice by writing, *“There is no order in a place where there is no justice”* (S14.F.), *“Being just provides peace”* (S60.F.), *“Justice is the soul of the world”* (S32.M.), and *“the greatest enemies of justice are slaves who are satisfied with their own condition”* (S45.M.). Within the category of sentences containing non-scientific superficial information, students stated, *“Justice is the basis of property”* (S19.M.) and *“Justice is everyone’s right”* (S6.M.). Within the category of sentences containing misconceptions, S9.F. wrote, *“Every person creates his or her own justice”*.

The students who made sentences within the category of sentences containing scientific information regarding the value of equality stated, *“Not categorizing women and men, and black and white”, “Equality is to behave the same towards everyone and to offer everyone the same opportunities”* (S10.F.), *“Equality means treating everyone the same, justice means treating fairly”* (S70.F.), *“Equality is not always justice”* (S74.F.), and *“Before justice, everyone has equal rights in terms of language, race, sect, and religion, there can be no discrimination”* (S52.M). Within the category of sentences containing scientific knowledge and interpretation regarding the value of equality, the students wrote, *“In my opinion, equality is to be able to live one’s desires freely without being compared to anyone in this world”* (S1.F.), and *“If people are like scales, there would be more peace and goodness in the world”* (S3.F.). Within the category of sentences containing non-scientific superficial information, students stated, *“My father treats all of us equally”* (S12.F.) and *“Judges should treat everyone equally”* (S18.M.). Finally, Within the category of sentences containing misconceptions, S14F. wrote, *“Equality is in a very high position”*.

CONCLUSION and DISCUSSION

In the present study, middle school students’ cognitive structures regarding the values of justice and equality were examined using the word association test. While the students repeated the word equality the most regarding the value of justice, they repeated the word justice regarding the value of equality. The fact that the values of justice and equality reminded each other or considered together by the students showed that the students had a correct perspective of these values. Antony Flew stated that justice requires some kind of equality, while Isaiah Berlin expressed that the concepts of equality and fairness are closely related and that the demand for equality is a different form of fairness (cited in Erdoğan, 2008). Aristotle (1890/1997) explained the relationship between justice and equality and stated that a person who does not obey the law, who is self-interested and who does not respect equality is perceived as an unjust person, and a person who obeys the law and observes equality is defined as a just person. As a result, according to him, justice is what is compatible with the law and the principles of equality, and injustice is what is not compatible with the law and the principles of equality. Moss (2015) regarded equality as a founding value and as a part of a non-instrumental basic value such as justice or as a vital necessity. This is important in terms of showing the strong link between the values of equality and justice. As can be seen, the fact that the value of equality came to students’ minds when justice was mentioned and vice versa is in parallel with the literature and explains the values of justice and equality correctly. In addition, the result of the association of justice with the value of “equality” largely overlaps with the metaphor study conducted by İnel et al. (2018) about the value of “justice”. In İnel et al.’s (2018) study, the category in which the most metaphors were produced regarding the value of justice was the category of “justice as equality”, too.

The words that students produced jointly for both the values of justice and equality were right, law, scales, and freedom. In this direction, the study results are similar to the study results of İnel et al. (2018). The most produced metaphors in their study were scales, human, equality, rule, law, and right. Similarly, in Tarhan (2018)’s study on the perception of justice, the most frequently produced concepts regarding justice were equality, fairness, non-discrimination, respect, rights and freedoms, and conscience, respectively. In Western philosophical traditions,

justice often refers to inclusive, overarching, basic, abstract, and universal principles that can (must) decide on the distribution of goods and benefits, rights and duties, services, obligations, and opportunities (Adams, 2011). Stating that the only way to achieve justice is by complying with the “agreement”, Hobbes (2018) defined justice as a rule of mind in which every action that will harm our lives is prohibited and thus a law of nature. This shows Hobbes’ emphasis on the rule of law and law. Rawls (1999), on the other hand, mentioned that the implementation of the developed legal rules is the necessity of justice in the understanding of the state of law, which he defined as adjective justice. In other words, meaning acting in accordance with the law, adjective justice is based on the idea that “the law is just because it is law” (Uygur, 2004). In the present study, the students’ statements of *“An unjust world is like a world without rules”* (S31.F.) and *“The laws provide justice”* (S64.M.) revealed the emphasis on the law and act dimension of justice. Regarding the concept of freedom that the value of justice evoked in students, Erdoğan (1994) stated that if freedom and equality live together in harmony, the natural result will be justice. In other words, the statement that “justice is not a positive project, but a value realized by free and equal people in the social context” supports the result of the present study in terms of revealing the relationship between justice and freedom. The two basic principles of justice are common in these definitions which reflect pluralist understanding, namely freedom, and equality. Accordingly, it can be said that justice is a synthesis of freedom and equality (Erdoğan, 2008). The students tried to explain this value by emphasizing the freedom dimension of justice by stating, *“I think justice is to be free like birds without fear and not to have anybody being unfair to you while you are experiencing this”* (S1.F.) and *“If there is no justice in a country, there is no freedom”* (S82.F.).

The students produced the words fairness, honesty, righteousness, law, and court regarding the value of justice. Explanation of the value of justice as “fairness”, honesty and righteousness necessitating justice and referring to just people as honest people enabled students to establish a connection between justice and these words. The study results are also in line with Obioha’s (2011) opinion that justice expresses honesty and impartiality. Associating the value of justice with the words law and court shows that they are actually in a one-to-one relationship with the word “justice” since the law is the way justice is applied, and the court is the place where the law is applied.

The statement of Campbell (1988) that justice can be used to express the perfectionist ideals about the best forms of human relationships in the most utopian beliefs of societies coincides with the student sentence of *“Justice is the soul of the world”* (S32.M) obtained as a study result. Tarhan (2018) expressed in his study that students explain justice as “everyone should have what they deserve”. The student statements of *“Justice is giving everyone what they deserve”* (S5.F.) and *“To lead the right and the wrong in a fair way”* are parallel to Tarhan’s findings. S45.M’s statement *“The greatest enemies of justice are slaves who are satisfied with their own condition”* is important in terms of the students participating in the study expressing their opinions that people should seek their rights to ensure justice.

The other words that the students produced regarding the value of equality were equality between women and men and same. The study conducted by Karatekin and Elvan (2016) to determine students' cognitive structures regarding the concept of democracy revealed that the concepts of justice, republic, and equality were the most expressed concepts regarding the concept of democracy. In the study of İnel et al. (2016) on regimes, the most expressed concept regarding the concept of democracy was equality. Considering the structure of democracy that attaches importance to equality, the fact that the concepts of justice and equality were produced the most regarding this concept also supports the results of the present study.

Students' emphasis on the words equality between men and women and same underlines the equality between people and rejects discrimination between people. In addition to gender equality, the students made sentences on equality of opportunity, race, religion, and language and shaped these with "being equal before the law". With the statement "*Before justice, everyone has equal rights in terms of language, race, sect, and religion, there can be no discrimination*", S52.M. implied that equality cannot be compatible with discrimination. Wischer (2012) referred to Martin Luther King Jr.' criticism of discrimination and stated that all discrimination laws are unfair and that discrimination damages the human spirit and character. He emphasized that discrimination, i.e. inequality, is not only politically, economically, and sociologically unhealthy, but also morally wrong and sinful. Similarly, Çalışkan-Akçetin (2013) described Levinas' understanding of justice as "elimination of discrimination" and stated that he used equality as the justice of a fair law. With the statement "*Equality is to behave the same towards everyone and to offer everyone the same opportunities*", (S10.F.), Ö10.K. revealed that she regarded equality as fixing inequality. With the statements "*Equality is not always justice*" (S74.F.) and "*Equality means treating everyone the same, justice means treating fairly*" (S70.F.), students emphasized proportional equality, not absolute equality. Equality between people or absence of discrimination, i.e. equality as a requirement of justice, is more related to equality in practice. Erdoğan (2008) defined equality with the concept of justice, stating that it prohibits the political authority to discriminate between citizens in a way that does not comply with the law. In addition, the study's reference to prohibitions, i.e. to laws, in order to ensure equality, is in parallel with the result of the present study. Rawls (1999) argued that equal citizenship and freedom are considered essential in a just society and that rights guaranteed by justice cannot be used up for political bargains or social interests. Rawl's (1999) arguments are important for emphasizing the relationship between equality and freedom, as well as referring to the inseparability of the concepts of equality and rights and law. Moss (2015, p.187) stated that equality heals, it reduces pain, it is a part of a just society, it is how we treat people with respect, and it is a final value like freedom. With these statements, Moss (2015) emphasized that equality is a final value like freedom.

According to Shrage (2017), social theorists should identify and express the requirements in practical life in order to guarantee equality of opportunity because discrimination based on race and gender depends on the understanding of some obstacles, before equality of opportunity such as poverty, needs, abilities, etc. In other words, equality should be addressed with all its dimensions. The sentence written by S15.F. "Not categorizing women and men, and black and white" also parallels Shrage's thoughts.

RECOMMENDATIONS

Studies may be conducted to reveal students' cognitive structures regarding the concepts of freedom, right, and law, which were found to be related to the concepts of justice and equality.

Studies on the values of justice and equality in which teachers and teacher candidates constitute the study groups may also be conducted.

Studies can be conducted to reveal the cognitive structures of students at different grade levels regarding justice and equality values.

ETHICAL TEXT

This article conforms to author guidelines, publication guidelines, research and publication ethics and journal ethical rules. The responsibility belongs to the author for any violations that may arise regarding the article. This research was conducted with the permission of Firat University Rectorate Social and Human Sciences Research Ethics Committee with the number 22/06 / 2020-397704.

Author(s) Contribution Rate: In this article, the contribution rates of the first author to the study is 50 % and the contribution rate of the second author to the study is 50 %.

REFERENCES

- Adams, M. (2011). *Social justice education*. The Encyclopedia of Peace Psychology. <https://doi.org/10.1002/9780470672532.wbpep258>
- Altıntaş, S., Göçen Kabaran, G. & Kabaran, H. (2018). Determining preservice teachers' cognitive structures on the concept of curriculums via the word-association test. *Turkish Studies*, 13(4), 1397-1411. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13034>
- Aristoteles (1997). *Nikomakhos'a etik* (S. Babür, Trans.). Ayraç. (Original work published 1890).
- Bahar, M., Johnstone, A. H. & Sutcliffe, R. G. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, 33(3), 134-141. <https://doi.org/10.1080/00219266.1999.9655653>
- Campbell T. (1988). *Justice*. Palgrave. https://doi.org/10.1007/978-1-349-19535-0_1
- Can, A. (2017). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (2005). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma.
- Çalışkan-Akçetin, N. (2013). What is justice for Emmanuel Levinas? *Journal of Management and Economics Research*, 21, 267-280. <http://dx.doi.org/10.11611/JMER198>
- Çardak, O. (2009). The determination of the knowledge level of science students on energy flow through a word association test. *Energy Education Science and Technology*, 1(3), 139-155.
- Çeçen, A. (2015). *Adalet kavramı* (4. Baskı). Seçkin.

- Çelikkaya, T. & Kürümlüoğlu, M. (2019). Examination of cognitive structures and conceptual development process of students in “adventure of democracy” unit of social studies lesson. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(1), 56-86. <https://doi.org/10.18039/ajesi.520820>
- Erdoğan, M. (1994). Özgürlük, adalet ve refah. In A. Güriz, (Ed.) *Adalet kavramı* (pp. 115-130). Türkiye Felsefe Kurumu.
- Erdoğan, M. (2008). Adalet ve eşitlik. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 4 (15), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/55767/763046>
- Güriz, A. (1994). Adalet kavramının belirsizliği. In A. Güriz, (Ed.) *Adalet kavramı* (pp. 115-130). Türkiye Felsefe Kurumu.
- Hobbes, T. (2018). *Leviathan*. ProQuest Ebook Central. <https://ebookcentral.proquest.com>
- Işıklı, M., Taşdere, A. & Göz, N. L. (2011). Investigation teacher candidates’ cognitive structure about principles of Atatürk through word association test. *Usak University Journal of Social Sciences*, 4(1), 50-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21649/232745>
- İnel, İ., Urhan, E. & Ünal, A.İ. (2018). Metaphoric perception on the concept of justice of secondary school students. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. 8(2), 379-402. <http://dx.doi.org/40210.18039/ajesi.454584>
- İnel, Y., Akar, C. & Üztemur, S. S. (2016). 8th students’ perceptions towards administration types: revealing their cognitive structures via word association test. *Journal of History School*, 9 (XXVIII), 523-540. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh997>
- Karatekin, K. & Elvan, Ö. (2016). The cognitive schema of 8th grade students about democracy. *Abant İzzet Baysal University Journal of Faculty of Education*, 16, (USBES Özel Sayı II), 1405-1431. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpNNE5qTXdNQT09>
- Keskin, Y. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları, In M. Köylü (Ed.) *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* (pp. 73-101). Nobel
- Kılıç-Avan, Ş. & Kalenderoğlu, İ. (2018). Stating foreign learners’ cognitive structures on Turkish cultures with word association test. *Education And Society In The 21st Century*, 7(19), 51-64. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/652581>
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%BOLG%C4%BOLER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019), Analizde ilk adımlar, A. Ersoy (Trans.). In S. Akbaba Altun & A. Ersoy (Trans. Ed.), *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (s. 50-88). 1994, Pegem Akademi. (Original work published 1994).
- Moss, J. (2015). How to value equality. *Philosophy Compass*. 10(3), 187–196. <https://doi.org/10.1111/phc3.12204>
- Obioha, U.P. (2011). Nature of justice. *Journal of Social Sciences*. 29(2), 183-192. <https://doi.org/10.31901/24566756.2011/29.02.10>
-

- Patton, M.Q. (2018). Nitel araştırmaların desenlenmesi, İ. Eti & B. Turhan Türkkan, (Trans.). In. M. Bütün & S.B. Demir (Trans. Ed.), *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (pp. 209-257). Pegem Akademi. (Original work published 2000).
- Polat, G. (2013). Determination of the cognitive structures of year secondary school students through word association test techniques. Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education, 7(1), 97-120. <https://doi.org/10.12973/nefmed155>
- Rawls, J. (1999). *Theory of justice*. The Belknap Press of Harvard University Press Cambridge.
- Robison, W. & Reeser, L. C. (2002). *Ethical decision making for social workers*. Allyn & Bacon.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Free Press.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 2307-0919. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
- Shrage, L. (2017). Equal opportunity. In A.M. Jaggar, & İ.M. Young, (eds.) *A companion to feminist philosophy* (pp.559-568). Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781405164498.ch56>
- Tarhan, S. (2018). Turkish secondary education students' perceptions of justice and their experiences of injustice. *Journal of Education and Learning*, 7(2), 247-260. <http://doi.org/10.5539/jel.v7n2p247>
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- Turner, B. (1997). Eşitlik. (B.S. Şener, Trans). Dost. (Original work published 1986).
- Uygur, G. (2004). Adalet ve hukuk devleti. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 53 (3), 29-38. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000464
- Wischer, R.K. (2012). *Martin Luther King Jr. and the morality of legal practice : Lessons in love and justice*, Cambridge University Press. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/aturk-ebooks/detail.action?docID=1099939>

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN EŞİTLİK VE ADALET DEĞERLERİNE İLİŞKİN BİLİŞSEL YAPILARI

Öz

Değerler toplum içerisinde düzeni sağlayan ve o topluma mensup olan insanların büyük kısmı tarafından kabul gören yazısız normlardır. Adalet ve eşitlik değerleri ise bütün toplumlar tarafından gerekliliğine inanılan ve yazılı hale gelerek hukuk kuralı olarak uygulanan değerlerdir. Bu iki değer en doğru şekilde uygulanabilmesi öncelikle bu değerlerin doğru şekilde anlaşılmasına bağlıdır. Bu nedenle toplumsal düzenin gelecekteki uygulayıcısı olan çocukların bu değerleri doğru şekilde anlayıp anlamadığını belirlemek oldukça önemlidir. Buradan hareketle araştırmanın amacı ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin eşitlik ve adalet değerlerine ilişkin bilişsel yapılarını belirlemektir. Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Erzurum ilinde 4 ortaokulda 7. sınıfta öğrenim gören 97 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin olarak üretilen kelimelerin tekrarlanma sıklıkları dikkate alınarak kesme noktaları belirlenmiş, buradan hareketle kavram ağları oluşturulmuştur. Öğrenciler adalet değerine ilişkin olarak en fazla eşitlik kelimesini tekrarlarlarken, eşitlik değerine ilişkin olarak da adalet kelimesini tekrarlamışlardır. Hak, hukuk, terazi, özgürlük kelimeleri hem adalet hem de eşitlik değerleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu kelimeler dışında öğrenciler adalet değeri için eşitliğin hemen ardından adil olma, doğruluk, dürüstlük, kanun, mahkeme kelimelerini üretmişlerdir. Eşitlik değerine ilişkin olarak da kadın erkek eşitliği, aynı kelimelerini üretmişlerdir. Öğrencilerin adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin olarak kurdukları cümleler incelendiğinde, eşitlik değerine ilişkin kurdukları bilimsel bilgi içeren cümle sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin adalet değerine ilişkin olarak kurdukları bilimsel bilgi içermeyen cümle sayısı daha fazladır. Öğrencilerin eşitlik değeri ile ilgili daha çok bilimsel bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Adalet, eşitlik, değer, bilişsel yapı.

GİRİŞ

Toplumun anlam yüklediği, kıymet verdiği davranışlar değerler ile kavramsallaşmış, akademik alan için geniş bir çalışma alanı oluşturmuştur. İnsanlar tarafından kabul edilen, önemine inanılan ve toplumsal düzenin sağlanması açısından etkisi hiçbir toplumda ve hiçbir zamanda yadsınmayan iki değer “adalet” ve eşitlik” tir. Bu iki değer neden her toplumda ve zamanda bu kadar önemsendiğini anlayabilmek için bu değerlerin kavramsal boyutuna bakmak ve bu değerlere yüklenen anlamları görmek gerekmektedir.

Değerler bir toplumu ayakta tutan, o toplumda yaşayan insanlar arasında düzeni, hoşgörüyü sağlayan ve birlikte yaşama arzusu veren kültürel bir kabul olmanın yanında yazısız kurallar olarak da değerlendirilebilir. Toplumsal kimliğin belirlenmesinde yine o toplumun sahip olduğu değerler belirleyici özelliğe sahiptir. “İnsan, toplum, kurum veya ideolojinin düşünce, hüküm, tutum, davranış ve etkinliklerinde tercih edilen, kabul gören, benimsenen, arzu edilen, istenilen inanç, yargı, amaç, hedef, gaye, ölçüt, rehber, standart, kural, duyuş ve düşüncüler” (Keskin, 2016, s.21) olarak ifade edilebilecek olan değerler toplumda davranışlara yön veren ve onları şekillendiren normlardır.

Türk Dil Kurumu (2005, s. 19) tarafından “hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme ve doğruluk” şeklinde tanımlanan adalet kavramını Cevizci (2005, s. 13) “bir toplumda değerlerin, ilkelerin, ideallerin, erdemlerin cisimleşmiş, somutlaşmış, hayata geçirilmiş olması ve herkesin hak ettiği ödül veya cezayla karşılaşması hali” olarak ifade etmiştir. Bu kavrama bireysel, toplumsal açılarından bakmak mümkün olduğu gibi hukuksal ve hukuk dışı (Çeçen, 2015), Aristoteles’in ifadesiyle dağıtıcı ve denkleştirici (Güriz, 1994) gibi farklı bakış açılarıyla farklı yorumlar getirmek ve anlamlar yüklemek de mümkündür. Önceden belirlenen yasalara uygunluk olarak ifade edilen adalet, keyfiliğin karşıtı olarak da düşünülebilir. Adaletin yasalara uygunluk olarak düşünülmediği durumlar için Çeçen (2015) adaleti “etik bir değer yargısı” şeklinde ifade eder. Buna göre adalet; toplumsal kabuller, gelenekler, töreler ile şekillenen değer yargıları olarak karşımıza çıkmaktadır (Çeçen, 2015; Güriz, 1994). Adalet kavramının içeriği ve anlamı etik ve hukuksal değer yargılarıyla belirlenmektedir. Adaletten veya adaletin sağlanmasından bahsederken değinilmesi gereken çeşitli kavramlar bulunmaktadır. Bunlar; eşitlik, rasyonellik, güvenlik, düzen, özgürlük, refah, hak şeklinde ifade edilebilir. Bu görüşlere paralel olarak Rawls (1999) tarafından geliştirilen toplumsal adalet teorisi şu şekildedir:

- Herkesin güvenlik ve geçimlik haklarına saygı gösterme,
- Azami bir eşit temel özgürlükler sisteminin varlığı,
- Toplumsal görev ve konumlar için fırsat eşitliği,
- Karar alma süreçlerine eşit katılım,
- En az avantajlı olanın lehine adil tasarruf sağlama.

Adaletin toplumlarda ne kadar önemli görüldüğüne baktığımızda toplumlarda adaletin; toplumun, devletin, insanın ayrılmaz bir parçası olması gerektiği düşüncesi ağır basmaktadır. Nitekim birçok toplumda adaletin vazgeçilmezliği ve adaletin olmaması durumunda zulmün ve düzensizliğin hâkim olacağına ilişkin düşünceler

gelişmiştir ki bunu o toplumların atasözlerinde, deyimlerinde, ünlü düşünürlerinin sözlerinde bulmak mümkündür.

Adalet ile zulüm bir yerde durmaz, adalet olmayınca bir yerde, insan düşer o yerde her derde, zulüm ile abad olanın ahiri berbad olur, adaletin kestiği parmak acımaz (Türk atasözleri), cezalandırmazsanız siz de adaletsizlikten suçlu olursunuz, adalet bilenmiş kılıçtan daha keskindir (Latin atasözü), cömert olmadan önce adil olun (Japon atasözü), adalet Tanrı'yı da insanları da memnun eder (İngiliz atasözü), ülkeler yalnız adaletle sonsuzlaşır ve adaletsizlikle yıkılır (Alman atasözü), iyi olmak kolaydır zor olan adil olmaktır, dürüstlük pahalı bir mülktür ucuz insanlarda bulunmaz, doğruluk seni öldürecek dahi olsa ondan ayrılma, (Hz. Ömer), kadiyi satın aldığı gün adalet ölür adaleti öldürdüğü gün devlet de ölür (Fatih Sultan Mehmet), adalet güneşi batarsa insanlar için yeryüzünde yaşamının anlamı kalmaz (Kant). Bu sözler aslında doğru ve iyi şekilde uygulansa da uygulanmasa da insanların ve toplumların adaletin gerekliliğine inandıklarını ve adaletsizlik durumunda nelerle karşılaşılacağına farkında olduklarını göstermektedir.

Adalet kavramını tanımlarken üzerine vurgu yapılacak, hatta adalet kavramının açıklamasında, adaletin belirlenmesinde ifade edilecek olan bir kavram daha vardır ki o da eşitlik. Türk Dil Kurumu (2005, s.657) sözlüğünde *“kanunlar, toplumsal ve siyasal haklar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumu”* olarak ifade edilen eşitlik kavramı Cevizci (2005, s. 643) tarafından *“ahlaki ve toplumsal bir ideal olarak, insanların birbirleriyle aynı insan doğasına sahip olmak bakımından, aynı konum ve değerde olma hali ve insanlar arasında ayırım gözetilmemesi gerektiğini dile getiren ilke”* olarak tanımlanmıştır. Benzerlere benzer muamele yapmak da eşitliğin bir diğer tanımı olarak karşımıza çıkmaktadır (Güriz, 1994). Bir başka görüşte ise adaletsizlik ve eşitsizlik üzerinden bir tanımlama yapılmış ve adaletsizliğin, herkesin yararına olmayan bir eşitsizlik olduğu ifade edilmiştir (Robison & Reeser, 2002). Schwartz (2012) ise değerleri açıklarken evrenselcilik ilkesine değinmiştir. O'na göre insanlar evrensel değerleri farklı olanı kabul etme ve onlara adil davranmamanın yaşamı tehdit eden sonuçlar doğuracağını çok geç anlarlar. Evrenselcilik dünyadaki insanların refahı ve doğa olarak iki temel endişe barındırır. Bu endişelerin giderilmesi için sosyal adalet, eşitlik, barış, doğa ile birlik ve bilgelik değerlerine vurgu yapar. Yani Schwartz da bu iki değer evrensel değerler içerisindeki birlikteliğine değinmiştir.

Eşitlik ile ilgili metinleri okuduğunuzda karşınıza mutlaka adalet kavramı da çıkacaktır. Bu iki kavram birbirini tamamlamaktadır. Adalet için yapılan mücadelenin eşitsizlikleri kaldırmak olduğu (Güriz, 1994) dikkate alındığında bu iki kavram arasındaki sıkı bağ da anlaşılabilir. Eşitlik modern çağda fırsat eşitliği, siyasal haklar eşitliği, ırk eşitliği, cinsiyet eşitliği, ekonomik eşitlik gibi alt başlıklara ayrılarak bu başlıklar altında tartışılmış ve insanların daha iyi şartlarda yaşam sürmesi için ideal olanı arama yolunda şekillenmiştir. Eşitsizliği telafi etmenin yani adaleti sağlamanın bir yolu, herkesin toplumda başarılı olmak için eşit şansa sahip olmasını sağlamak olarak düşünülmektedir. İhtiyaç duyulan şey gerçek fırsat eşitliğidir. Bu, eşit doğal yeteneklere sahip olanların; doğduklarında hangi şartlarda olursa olsunlar aynı seviyeye yükselmesi veya düşmesi için toplumun düzenlenmesi gerektiği anlamına gelir (Robison & Reeser, 2002). Rokeach (1973) değerleri tanımlarken amaç (terminal) ve araç değerler olarak bir sınıflandırma yapmış ve eşitsiz amaç (terminal) değerler içerisinde

vermiştir. Eşitliği açıklarken de kardeşlik ve fırsat eşitliği kavramlarına vurgu yapmıştır. Turner (1986/1997)'a göre ise dört eşitlik tipi vardır ki bunlar:

- Tanrı önünde insanların eşit olduğu savını destekleyen, varlıksal eşitlik.
- Demokrasi geleneğindeki en yaygın sav olan "fırsat eşitliği" ise bir diğer eşitlik tipidir. Siyasal fırsat eşitliğini kapsamaktadır.
- Üçüncü tip olarak tanımlanan "şartlarda eşitlik" savı her alanda fırsat eşitliği ile yakından ilişkilidir.
- Son eşitlik tipi ise "sonuçlarda eşitlik"tir. Hukuk kuralları karşısında her bireyin eşit olması anlamına gelir.

Eşitlik ile adaleti birbirinden ayırmak, aralarına sınır koymak pek de mümkün değildir. Önemli olan eşitliğin adil olarak nasıl ve ne şekilde sağlandığıdır. Adalet ve eşitlik kavramları genel olarak toplumlarda önemli birer değer olarak kabul edilir ve yokluklarının devletlerin çöküşüne sebep verecek kadar büyük sonuçlar doğuracağına yönelik bir inanç mevcuttur. Bu inanç atasözlerine, ünlü düşünürlerin veya toplum tarafından sözleri önemsenen dini liderler, padişahlar vb. sözlerine de yansımıştır. Adalet ile ilgili atasözlerinde adaletin sağlanması için eşitliğin sağlanması gerektiği anlamı ön plandadır. Eşitlik ile ilgili sözler ise şu şekildedir: Yağmur, iyilerin de üzerine yağar, kötülerin de (Kızılderili atasözü), güneş yükseldiği zaman, herkes için yükselir (Küba atasözü), eşitlik olmadan demokrasi olmaz (Noam Chomsky), özgürlük doruk ise, eşitlik temeldir (Victor Hugo), eşitlik farklı şeylere benzer gözle bakmak değil, eşitlik farklı şeylere farklı gözle bakmak (Tom Robbins), birbirlerini tanımayan, birbirlerinden şüphe eden kitlelerin bulunduğu yerde ne barış, ne de onurlu bir eşitlik olur (İlber Ortaylı), huzuruna gelen herkese hürmet edip, eşit muamele yap. Ta ki zayıf senin adaletinden ümitsizliğe düşmesin. Kuvvetli de hak etmediği bir nimeti elde etme hayaline kapılmasın (Hz. Ömer), sakın adamın iyisi ile kötüsünü bir tutma; çünkü bu eşitlik, iyileri iyilikten soğutur, kötülerin de kötülüğe eğilimini artırır (Hz. Ali).

Eğitim-öğretim programlarında bu iki değere önem verilmiş ve eğitim-öğretim faaliyetleri içinde bu değerlerin bireylere kazandırılması amaçlanmıştır. Sosyal bilgiler dersinde de bu değerlere hem 2005 hem de 2018 öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerler arasında yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan "kök değerler", adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverliktir. Programda yer alan kök değerlere ek olarak bu kök değerlerin daha iyi ve doğru anlaşılması ve kazandırılabilmesi için farklı değerler yer almaktadır ki "eşitlik" de bu değerler arasındadır. Programda yer alan değerlerin tamamı; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik şeklindedir. Değer listesi incelendiğinde "adalet" kök değeri ile alakalı olarak verilen değerleri eşitlik, bağımsızlık, özgürlük şeklinde ifade etmek mümkündür (MEB, 2018). Bu çalışmada adalet kök değeri ile bu değer ile en fazla ilişkilendirilen eşitlik değeri arasındaki ilişkiyi öğrencilerin nasıl kurdukları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın amacı ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin eşitlik ve adalet değerlerine ilişkin bilişsel yapılarını belirlemektir. Çalışma için gerekli kurum (Firat Üniversitesi, Etik Kurulu) ve kişilerden (veli) izinler alınmıştır. Çalışmaya yalnızca gönüllü öğrenciler katılmıştır. Birbiri ile oldukça sıkı bir bağ içinde olan "adalet ve eşitlik" değerlerine ortaokul

öğrencilerinin nasıl bir anlam yükledikleri ve bu iki değer arasında nasıl bir bağ kurduklarını görmek bu değerlerin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını öğrenmek bakımından oldukça önemlidir. Bireylerin adalet ve eşitlik değerlerine yükledikleri anlamların belirlenmesi bu değerlerin öğretiminde eğitimcilere yol gösterici olacaktır. Bu değerlere ilişkin doğru, eksik veya yanlış bilgilerin belirlenmesi değerlerin doğru anlatılarak bireyler tarafından doğru şekilde uygulanmasını sağlayacaktır. Çalışma bu yönüyle de önemli görülmektedir. Bu nedenle adalet ve eşitlik değerlerine yönelik bireylerin algılarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Kelime ilişkilendirme testi; öğrencinin tespit edilen kelimeye/kelimelere yönelik bilişsel yapısını ve kelimeler arasındaki ilişkilendirmeleri, yani bireylerin kelimelere yönelik bilgi ağını gösteren, uzun süreli hafızadaki kavramlar arası ilişkilerin yeterli ve anlamlı olup olmadığını tespit edebilmemize yarayan alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinden birisidir (Bahar, vd., 1999). Bu teknik ile bireyler belirlenen sürede (yaş grubuna göre genellikle 30-60 sn) herhangi bir konu ile ilgili verilen bir temel kavramın çağrıştırdığı kelimeleri cevap olarak verir. Temel kavramın çağrıştırdığı kelimelere ilişkin verilen cevapların sayısı ve türüne göre bireylerin o kavramı anlayıp anlamadıkları hakkında genel olarak bir kaniye ulaşılabılır. Böylelikle bireylerin ilişkilendirdikleri kelimeler arasındaki kavramsal ilişki belirlenebilir (Kılıç-Avan & Kalenderoğlu, 2018).

YÖNTEM

Araştırma modeli

Öğrencilerin adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin bilişsel yapılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modeli sosyal bilim çalışmalarında yaygın olarak, büyük kitlelerin araştırmaya konu olan özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan betimsel araştırmalardır. Araştırmacı, araştırmaya konu olan özelliklere ilişkin, uygun ölçme aracı kullanarak elde ettiği veriler üzerinden birtakım işlemler yaparak sonuca ulaşır (Can, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Erzurum ilinde 4 ortaokulda 7. sınıfta öğrenim gören 97 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 60'ı kız, erkek 37'si erkektir. Araştırmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme hızlı ve kullanışlı olanı yapma imkânı sunan örnekleme stratejisi olarak bilinmektedir (Patton, 2000/2018). Çalışma pandemi döneminde yürütüldüğünden bu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 22/06/2020-397704 sayılı izni ile yürütülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Testi oluşturmak amacıyla adalet ve eşitlik değerleri seçilmiştir. Her bir değer bir sayfaya gelecek şekilde test oluşturulmuştur. Aşağıda örnek bir sayfa düzeni yer almaktadır.

Adalet.....
Adalet.....
Adalet.....
Adalet.....
Adalet.....
İlgili cümle

Kavramların alt alta yazılmasının istenmesinin nedeni öğrencilerin zincirleme cevap verme durumunu ortadan kaldırmaktır. Çünkü öğrenci cevap kelimelerini yazdıktan sonra, kavrama dönmezse, kavramı unutup, cevap olarak yazdığı kelime ile alakalı kelimeler yazabilir (Polat, 2013). Öğrencilerden kelime üretmelerinin yanı sıra adalet ve eşitlik değerleri ile ilgili bir cümle yazmaları da istenmiştir.

Verilerin Toplanması

Kelime ilişkilendirme testi 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde dünya genelinde yaşanan Covid 19 salgın sürecinde ortaokulların uzaktan eğitime geçmesi nedeni ile online form olarak hazırlanmış ve çalışma grubunda yer öğrencilerin velilerine sosyal medya yoluyla ulaştırılmıştır. Öğrencilerin kelime ilişkilendirme testini cevaplarken dikkat etmeleri gereken konular testin başında yer alan yönergede belirtilmiştir. Yönergede daha önce yapılan çalışmalar incelenerek öğrencilerin testi doldurmaları için 30 saniye yeterli görülmüştür (Bahar, vd., 1999; Çardak 2009).

Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında öğrencilerin adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin olarak ürettikleri kelimeler incelenmiştir. Üretilen kelimeler ve tekrarlanma sıklıkları dikkate alınarak frekans tabloları oluşturulmuştur. Frekans tablolarından faydalanılarak kavram ağları çizilmiştir. Kavram ağları çizilirken Bahar vd. (1999) tarafından belirtilen kesme noktası tekniği kullanılmıştır. Kesme noktası tekniğinde kelime ilişkilendirme testinde yer alan herhangi bir kavram için frekans tablosunda en fazla tekrarlanmış cevap kelimelerinin belirli bir frekans ve aşığı kesme noktası olarak belirlenir. Bu frekansın üzerindeki kavramlar, kavram ağının ilk kısmını oluşturur. Daha sonra kesme noktası belirli aralıklarla aşağıya çekilir ve bütün kavram ağı ortaya çıkıncaya kadar devam edilir (Altıntaş vd., 2018). Bu çalışmada 40 ve yukarı, 39-30, 29-20, 19-10 kesme noktaları dikkate alınarak kavram ağları oluşturulmuştur. 40 ve yukarı kesme noktası için mavi, 39-30 için yeşil, 29-20 için turuncu, 19-10 için mor renk kullanılmıştır. Kelime ilişkilendirme testinde yer alan adalet ve eşitlik değerleri ile ilgili cümleler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Cümleler, bilimsel bilgi içeren cümle, bilimsel olmayan ve yüzeysel bilgi içeren cümle, bilimsel bilgi ve yorum içeren cümle ve kavram yanılgısı içeren cümle kategorileri dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Kategoriler belirlenirken Işık, Taşdere ve Göz (2011), Çelikkaya ve Kürümlüoğlu (2019)'nun çalışmaları dikkate alınmış bu çalışmalarda kullanılan kategorilere ek olarak bilimsel bilgi ve yorum içeren cümle kategorisi eklenmiştir. Öğrencilerin yazmış olduğu cümlelerden yapılan alıntılarda kız öğrenciler Ö..K. erkek öğrenciler için Ö..E. kodları kullanılmıştır.

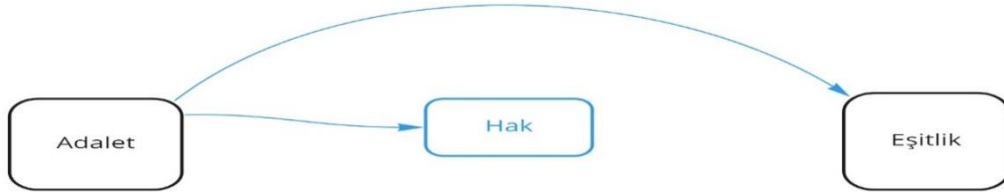
Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmış, öğrencilerin değerlere ilişkin olarak kurdukları cümlelere çalışmada yer verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla öğrencilerin kurdukları cümlelerin belirtilen kategorileri temsil edip etmediğini belirlemek için iki araştırmacının birbirinden bağımsız olarak yaptığı kodlamalar karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994/2019) "güvenirlik = görüş birliği sayısı / toplam görüş birliği + görüş ayrılığı sayısı" formülüne göre hesaplanmış ve kodlayıcılar arası uyum %93 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde kesme noktaları doğrultusunda hazırlanan kavram ağları ve öğrencilerin adalet ve eşitlik değerleriyle ilgili kurdukları cümlelerin incelenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

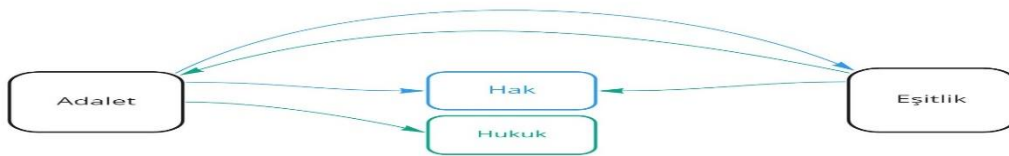
Kesme noktası 40 ve yukarısı için oluşturulan kavram ağı Şekil 1'de görülmektedir

Şekil 1. Kesme Noktası 40 ve Yukarısı İçin Oluşturulan Kavram Ağı

Kesme noktası 40 ve yukarısı: Şekil 1'de görüldüğü gibi öğrenciler kesme noktası 40 ve yukarısı için sadece adalet değerine ilişkin olarak kelime üretmiştir. Bu kesme noktasında eşitlik değerine ilişkin kelime üretilmemiştir. Öğrenciler adalet değeri ile hak ve eşitlik kelimelerini ilişkilendirmişlerdir. Eşitlik, bu kesme noktasında adalet değeri ile ilişkili olduğu için yer almıştır.

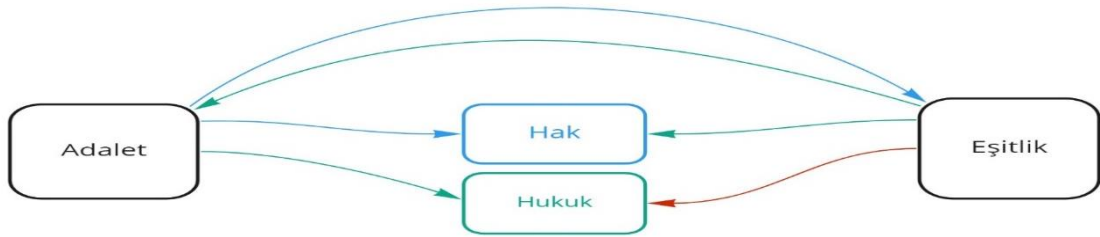
Kesme noktası 39-30 arası için oluşturulan kavram ağı Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2. Kesme Noktası 39-30 İçin Oluşturulan Kavram Ağı

Kesme noktası 39-30 arası: Bu aralıkta öğrenciler tarafından eşitlik değerine ilişkin olarak hak ve adalet kelimeleri üretilmiştir. Hak kelimesi kesme noktası 40 ve yukarısı için adalet değeri ile ilişkilendirilmiştir. Bu aralıkta adalet değerine ilişkin olarak hukuk kelimesi üretilmiştir.

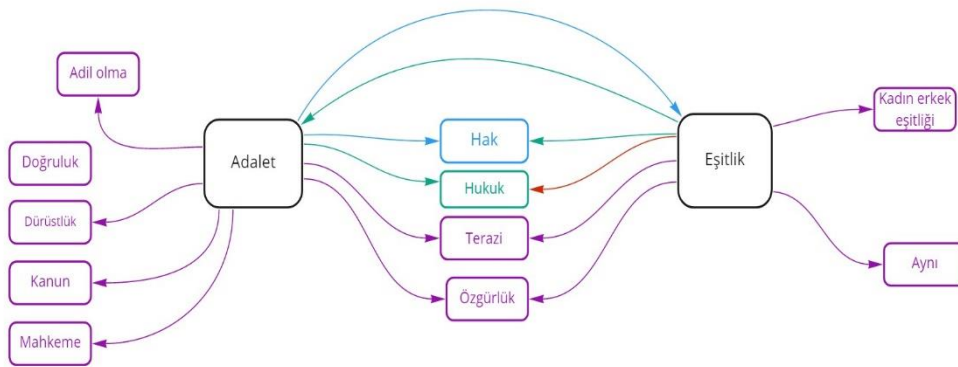
Kesme noktası 29-20 arası için oluşturulan kavram ağı Şekil 3'te yer almaktadır.

Şekil 3. Kesme Noktası 29-20 için Oluşturulan Kavram Ağı

Kesme noktası 29-20 arası: Şekil 3'te görüldüğü gibi bu kesme noktasında adalet değerine ilişkin olarak kelime üretilmemiştir. Eşitlik değerine ilişkin olarak hukuk kelimesi üretilmiştir. Hukuk kelimesi kesme noktası 39-30 arası için adalet değeri ile ilgili üretilmiştir. Başka bir ifade ile bir önceki kesme noktasında adaletle ilişkilendirilen hukuk kavramı bu kesme noktasında eşitlikle ilişkilendirilmiştir.

Kesme noktası 19-10 arası için oluşturulan kavram ağı aşağıda Şekil 4'te yer almaktadır.

Şekil 4. Kesme Noktası 19-10 için Oluşturulan Kavram Ağı

Kesme Noktası 19-10: Şekil 4'te görüldüğü gibi öğrencilerin adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin ürettikleri sözcükleri içeren bütün kavram ağı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler tarafından adalet değerine ilişkin olarak adil olma, doğruluk, dürüstlük, kanun, mahkeme kelimeleri üretilmiştir. Eşitlik değerine ilişkin kadın erkek eşitliği, aynı kelimelerinin üretildiği görülmektedir. Terazi ve özgürlük kelimeleri hem adalet hem de eşitlik değerleriyle ilişkilendirilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Adalet ve Eşitlik Değerleri ile İlgili Kurdukları Cümlelere İlişkin Frekans Tablosu

Değerler	Bilimsel bilgi içeren cümle sayısı (f)	Bilimsel bilgi ve yorum içeren cümle sayısı (f)	Bilimsel olmayan veya yüzeysel bilgi içeren cümle sayısı (f)	Kavram yanılığı içeren cümle sayısı (f)	Boş (f)
Adalet	29	7	58	1	2
Eşitlik	44	8	34	3	8

Tablo 1. incelendiğinde öğrencilerin adalet değerine ilişkin olarak kurdukları bilimsel bilgi içeren cümle sayısının 29, bilimsel bilgi ve yorum içeren cümle sayısının 7, bilimsel olmayan yüzeysel bilgi içeren cümle sayısının 58, cümle kurmayan öğrenci sayısının 2 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin eşitlik değerine ilişkin olarak kurdukları bilimsel bilgi içeren cümle sayısının 44, bilimsel bilgi ve yorum içeren cümle sayısının 8, bilimsel olmayan yüzeysel bilgi içeren cümle sayısının 34 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin olarak kurdukları cümleler dikkate alındığında, eşitlik değerine ilişkin bilimsel bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Adalet değerine ilişkin olarak kurulan bilimsel olmayan yüzeysel bilgi içeren cümle sayısı daha fazladır.

Adalet değerine ilişkin olarak bilimsel bilgi içeren cümle kategorisine ilişkin cümle kuran öğrenciler (Ö31.K.) *“adaletsiz dünya kuralsız dünya gibidir”*, (Ö64.E.) *“kanunlar adaleti sağlar”* (Ö1.K.) *“korkmadan kuşlar gibi özgür olmak ve bunu yaşarken kimsenin sana haksızlık yapamaması bence adalet”*, (Ö2.K.) *“herkes için adalet ve özgürlük”*, (Ö82.K.) *“adalet bir ülkede yoksa orda özgürlük yoktur”*, (Ö5.K.) *“adalet herkese hak ettiğini vermektir”* diyerek düşüncelerini belirtirken bir başka öğrenci benzer şekilde (Ö13. K.) *“adalet olmazsa eşitlik olmaz”* ifadesiyle eşitlik değerine vurgu yapmıştır. Bilimsel bilgi ve yorum içeren cümle kategorisine ilişkin olarak öğrenciler (Ö14.K.) *“adalet olmayan yerde düzen olmaz”*, (Ö60.K.) *“adaletli olmak barışı sağlar”*, (Ö32.E.) *“adalet dünyanın ruhudur”*, (Ö45.E.) *“adaletin en büyük düşmanları kendi hallerinden memnun olan kölelerdir”* ifadeleri ile toplumsal düzen ve barışın adaletle sağlanacağını belirtmişlerdir. Bilimsel olmayan yüzeysel bilgi içeren cümle kategorisine ilişkin olarak öğrenciler (Ö19.E.) *“adalet mülkün temelidir”*, (Ö6.E.) *“adalet herkesin hakkıdır”* cümlelerini kurmuşlardır. Kavram yanılgısı içeren cümle kategorisinde ise (Ö9.K.) *“her insan kendi adaletini yaratır”* cümlesi yer almaktadır.

Eşitlik değerine ilişkin olarak öğrenciler bilimsel bilgi içeren cümle kategorisinde (Ö15.K.) *“kadın ile erkeğin, siyah ile beyazın sınıflandırılmaması”*, (10.K.) *“eşitlik; herkese karşı aynı davranmak, herkese aynı imkanları sunmaktır”*, (Ö70.K.) *“eşitlik herkese aynı davranmaktır, adalet ise uygunca davranmaktır”*, (Ö74.K.) *“eşitlik her zaman adalet değildir”*, (Ö52.E.) *“herkes dil, ırk, mezhep, din açısından adalet karşısında eşit haklara sahiptir, ayrımcılık olamaz”* cümlelerini kurmuşlardır. Eşitlik değerine ilişkin olarak bilimsel bilgi ve yorum içeren cümle kategorisinde öğrenciler (Ö1.K.) *“eşitlik bence şu dünyada kimseyle karşılaştırılmadan kendi isteklerini özgürce yaşayabilmektir”*, diyerek düşüncesini ifade ederken bir başka öğrenci (Ö3.K.) *“insanlar terazi gibi olursa dünyada daha fazla barış ve iyilik olur”* cümlelerini kurmuşlardır. Bilimsel olmayan yüzeysel bilgi içeren cümle kategorisinde (12.K.) *“babam hepimize eşit davranıyor”*, (18.E.) *“hâkimler herkese eşit davranmalıdır”* cümleleri yer almaktadır. Kavram yanılgısı içeren cümle kategorisine ilişkin olarak öğrencilerden biri (14.K.) *“eşitlik çok yüksek bir makamdadır”* cümlesini kurmuştur.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin bilişsel yapıları kelime ilişkilendirme testi kullanılarak incelenmiştir. Öğrenciler adalet değerine ilişkin olarak en fazla eşitlik kelimesini tekrarlarken, eşitlik değerine ilişkin olarak adalet kelimesini tekrarlamışlardır. Öğrenciler tarafından adalet ve eşitlik değerlerinin birbirini anımsatması veya birlikte düşünülmesi bu değerlere ilişkin doğru bir bakış açısına sahip olduklarını

göstermektedir. Antony Flew adaletin bir tür eşitliği gerektirdiğini belirtmekte iken Isaiah Berlin de eşitlik ve hakkaniyet (fairness) kavramlarının yakından ilişkili olduklarını; eşitlik isteğinin hakkaniyetin farklı bir şekli (Akt. Erdoğan, 2008) olduğunu ileri sürmüştür. Aristoteles (1890/1997) ise adalet ve eşitlik arasındaki ilişkiyi: yasaya uymayan, çıkarıcı ve eşitliği gözetmeyen insanın adaletsiz kişi olarak algılandığını, o zaman yasaya uyan ve eşitliği gözetken insanın ise adaletli kişi olarak tanımlanacağını ifade etmiştir. Sonuç olarak da adalet; yasaya ve eşitlik ilkelerine uygun olan, adaletsizlik ise yasaya ve eşitlik ilkelerine uygun olmayandır demektedir. Moss (2015)'un eşitliği kurucu bir değer olarak ele alıp, adalet gibi araçsal olmayan temel bir değer parçası olarak veya yaşamsal bir gereklilik gibi görmesi, eşitlik ve adalet değerleri arasındaki güçlü bağı göstermesi bakımından önemlidir. Görüldüğü üzere adalet denilince eşitlik değerinin, eşitlik denilince de adalet değerinin akla gelmesi literatür ile uyumlu, adalet ve eşitlik değerlerini doğru şekilde açıklar nitelikte bir durumdur. Yine adaletin "eşitlik" değeri ile ilişkilendirilmesi sonucu İnel vd. (2018)'nin "adalet" değerine ilişkin yaptıkları metafor çalışması ile büyük oranda örtüşmektedir. İnel vd. (2018) bu çalışmada adalet değeri ile ilgili olarak en fazla metaforun üretildiği kategori "eşitlik olarak adalet" kategorisi olmuştur.

Öğrencilerin adalet ve eşitlik değerlerinin her ikisi için ortak ürettikleri kelimeler hak, hukuk, terazi, özgürlük şeklindedir. Bu doğrultusunda çalışma sonuçları İnel vd. (2018)'in çalışmalarında elde ettikleri adalet değerine yönelik en fazla üretilen metaforlar olan "terazi, insan, eşitlik, kural, hukuk ve hak" ile benzeşmektedir. Benzer şekilde Tarhan (2018)'in adalet algısı üzerine yaptığı çalışmada adaletle ilişkin en fazla üretilen kavramlar sırasıyla; eşitlik, hakkaniyet, ayırım gözetmeme, saygı, hak ve özgürlükler ve vicdan şeklinde olmuştur. Batı felsefi geleneklerinde adalet, genellikle malların ve faydaların, hakların ve görevlerin, hizmetlerin, yükümlülüklerin ve fırsatların dağılımına karar verebilen (veya vermesi gereken) kapsayıcı, temel, soyut, evrensel ilkelere atıfta bulunur (Adams, 2011). Adaleti sağlamanın tek yolunun "anlaşmaya" uymakla mümkün olduğunu ifade eden Hobbes (2018) adaleti, hayatımıza zarar verecek her fiilin yasaklandığı bir akıl kuralı ve sonuç olarak da bir doğa yasası olarak tanımlamıştır. Bu da adalet için Hobbes'un kanun üstünlüğüne ve hukuka yaptığı vurguyu göstermektedir. Rawls (1999) ise şekli adalet olarak tanımladığı *hukuk devleti* anlayışında, hazırlanmış olan *hukuk kurallarının* uygulanmasının adaletin gerekliliği olduğundan bahsetmektedir. Diğer bir ifadeyle, şekli adalet, *yasaya uygun* hareketle aynı anlama gelmekte, "*kanun*, kanun olduğu için adildir" düşüncesine dayanmaktadır (Uygur, 2004). Çalışmada öğrencilerin (Ö31.K) "*adaletsiz dünya kuralsız dünya gibidir*", (Ö64.E.) "*kanunlar adaleti sağlar*" cümleleri de adaletin kanun, yasa boyutuna yapılan vurguyu göstermektedir. Adalet değerinin öğrencilere çağrıştırdığı "özgürlük kavramı ile ilgili olarak Erdoğan (1994) özgürlük ve eşitliğin uyum içinde birlikte yaşaması sağlanırsa doğal olarak ortaya çıkacak sonuç adalettir demektedir. Başka bir anlatımla, "*adalet pozitif bir proje olmayıp, özgür ve eşit insanların toplumsal bağlamda kendiliğinden gerçekleşen bir değerdir*" ifadesi, adaletin özgürlük ile ilişkisini ortaya koymak açısından çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Çoğulcu anlayışı yansıtan bu tanımlarda adaletin iki temel ilkesinin ortak olduğu görülmektedir ki bunlar; özgürlük ve eşitliktir. Buna göre adalet, özgürlük ve eşitliğin sentezlenmesidir denilebilir (Erdoğan, 2008). (Ö1.K) "*Korkmadan kuşlar gibi özgür olmak ve bunu yaşarken kimsenin sana haksızlık yapamaması bence adalet*" ve (Ö82.K.) "*Adalet bir*

ülkede yoksa orda özgürlük yoktur” diyen öğrenciler de çalışmada adaletin özgürlük boyutuna vurgu yaparak bu değeri açıklamaya çalışmışlardır.

Öğrenciler adalet değerine ilişkin olarak adil olma, doğruluk, dürüstlük, kanun, mahkeme kelimelerini üretmişlerdir. Adaleti değerinin “adil olma” şeklinde açıklanması ve doğruluk ve dürüstlüğü adil olmayı gerektirmesi, adil olan insanların dürüst insanlar olarak ifade edilmesi, öğrencilerin adalet ile bu kelimeler arasında bağlantı kurmasını sağlamıştır. İngilizce’de “fair” ve “righteous” kelimelerinin hem “adil”, hem de “dürüst” anlamında kullanılması da bu iki kelime arasındaki ilişkiyi net bir şekilde göstermektedir. Obioha (2011)’nin adaletin doğruluk ve tarafsızlığı ifade ettiğine dair düşüncesi de çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Adalet değerini kanun ve mahkeme kelimeleri ile ilişkilendirme aslında “hukuk” kelimesi ile bire bir ilişki içerisindedir. Çünkü kanun hukukun uygulanma şekli, mahkeme ise hukukun uygulandığı yerdir.

Campbell (1988)’in adalet, toplumların en ütopyik düşüncelerinde insan ilişkilerinin en iyi biçimleri hakkındaki mükemmeliyetçi idealleri ifade etmek için de kullanılabilir ifadesi çalışma sonucunda elde edilen (Ö32.E) “*adalet dünyanın ruhudur*” cümlesiyle örtüşmektedir. Tarhan (2018) çalışmasında öğrencilerin adaleti “herkesin hak ettiği şeye sahip olması” şeklinde açıkladıklarını belirtmektedir. Öğrencilerin (Ö82.K.) “*adalet herkese hak ettiğini vermektir*”, (Ö5.E.) “*haklı ile haksızı adaletli bir şekilde yönetmek*” cümleleri Tarhan’ın bulguları ile paralellik göstermektedir. Ö45.E.’nin “*adaletin en büyük düşmanları kendi hallerinden memnun olan kölelerdir*” cümlesi çalışmaya katılan öğrencilerin adaletin sağlanması için insanların da haklarını araması gerektiğine yönelik fikirlerini belirtmiş olmaları açısından önemlidir.

Öğrenciler eşitlik değerine ilişkin olarak ürettikleri diğer kelimeler kadın erkek eşitliği, aynı kelimeleridir. Karatekin ve Elvan (2016)’ın demokrasi kavramına yönelik öğrencilerin bilişsel yapılarının belirlenmeye çalışıldığı çalışmada demokrasi kavramı ile ilgili olarak en fazla “adalet, cumhuriyet, eşitlik” kavramlarının ifade edildiği görülmüştür. İnel vd. (2016)’un da yönetim biçimlerine ilişkin yapmış oldukları çalışmada demokrasi kavramına ilişkin en fazla ifade edilen kavram eşitlik olmuştur. Demokrasinin eşitliklere önem veren yapısı dikkate alındığında bu kavram ile ilgili olarak en fazla adalet ve eşitlik kavramlarının türetilmiş olması da yine çalışmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Öğrencilerin kadın-erkek eşitliği ve aynı, kelimelerine vurgu yapmaları yine insanlar arasındaki eşitliğe vurgu yapan, insanlar arası ayrımcılığı reddeden bir durumdur. Öğrencilerin cinsiyet eşitliğinin yanında ayrıca fırsat, ırk, din, dil eşitliğine dair cümleler kurdukları ve bu eşitlikleri “*kanun önünde eşit olma*” ile şekillendirdikleri görülmüştür. “*Herkes dil ırk mezhep din adalet karşısında eşit haklara sahiptir. Ayrımcılık olamaz*” ifadesi ile de Ö52.E. eşitliğin ayrımcılık ile bağdaşamayacağını söylemektedir. Wischer (2012)’in Martin Luther King Jr.’in ayrımcılık eleştirisine atıf yaparak tüm ayırım yasalarının adaletsiz olduğunu ve ayrımcılığın insan ruhunu bozarak kişiliğine zarar verdiğini ifade etmiştir. Ayrımcılığı yani eşitsizliği yalnızca politik, ekonomik ve sosyolojik olarak sağlıksız bir durum değil, aynı zamanda ahlaki olarak yanlış ve günah olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde Çalışkan-Akçetin (2013) Levinas’ın adalet anlayışını “ayrımcılığın ortadan kaldırılması” eşitliği ise adil bir yasanın

adaleti, yasallık vb. anlamında kullandığını ifade etmektedir. “Eşitlik; herkese karşı aynı davranmak, herkese aynı imkanları sunmaktır” ifadesi ile çalışmaya katılan Ö10.K. eşitliği eşitsizliğin düzeltilmesi olarak görmekte; (Ö74.K.) “eşitlik her zaman adalet değildir” veya (Ö70.K.) “eşitlik herkese aynı davranmaktır. Adalet ise uygunca davranmaktır” diyen öğrenciler de mutlak eşitlik değil oransal eşitliğe vurgu yapmaktadır. Kişilerarası eşitlik ve ayrımcılığın olmaması yani adaletin bir gereği olarak eşitlik, daha çok uygulamada eşitlikle ilgilidir. Eşitlik siyasi otoritenin vatandaşlar arasında yasaya uygun olmayan şekilde ayırım yapmasını yasaklar ifadeleriyle dile getiren Erdoğan (2008) eşitliği, adalet kavramı ile tanımlamıştır. Ayrıca eşitliğin sağlanması için yasaklara yani kanuna ve hukuka atıf yapması da çalışma sonucuyla paralellik göstermektedir. Rawls (1999)’ın adil bir toplumda eşit vatandaşlık ve özgürlük temel unsur olarak kabul edilir; adaletin güvence altına aldığı haklar, siyasi pazarlıklar veya sosyal çıkarlar uğruna harcanamaz ifadeleri de eşitlik ile özgürlük arasındaki ilişkiye vurgu yapmasının yanında eşitlik ile hak ve hukuk kavramlarının ayrılmazlığına atıfta bulunması yönüyle önemlidir. Moss (2015, s.187) eşitlik için “sağlığı iyileştirir, acıyı azaltır, adil bir toplumun bir parçasıdır, insanlara saygı ile nasıl davrandığımızdır veya özgürlük gibi nihai bir değerdir” ifadeleri ile eşitliğin özgürlük gibi nihai bir değer olduğunu vurgulamıştır.

Fırsat eşitliği açısından Shrage (2017)’e göre sosyal teorisyenler fırsat eşitliğini garanti altına almak için pratik hayattaki gereklilikleri belirlemeli ve ifade etmelidir, Çünkü ırk ve cinsiyete dayalı ayrımcılık, yoksulluk, ihtiyaçlar, yetenekler vb. gibi fırsat eşitliğinin önündeki bazı engellerin kavranmasına bağlıdır. Yani eşitlik her boyutuyla ve ayrıntılı olarak ele alınmalıdır. Çalışmaya katılan Ö15.K.’nın “kadın ile erkeğin, siyah ile beyazın sınıflandırılmaması” cümlesi de Shrage’in düşünceleri ile paralellik göstermektedir.

ÖNERİLER

Çalışmada adalet ve eşitlik kavramları ile ilişkili olarak çıkan özgürlük, hak, hukuk, kavramları ile ilgili öğrencilerin bilişsel yapılarını ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

Adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çalışma grubunu oluşturduğu çalışmalar yapılabilir.

Farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin adalet ve eşitlik değerlerine ilişkin bilişsel yapılarını ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Bu araştırma Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun 22/06/2020-397704 sayılı izni ile yürütülmüştür.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu makalede birinci yazarın çalışmaya katkı oranı %50 ve ikinci yazarın çalışmaya katkı oranı %50’dir.

KAYNAKÇA

- Adams, M. (2011). *Social justice education*. The Encyclopedia of Peace Psychology. <https://doi.org/10.1002/9780470672532.wbepp258>
- Altıntaş, S., Göçen Kabaran, G. & Kabaran, H. (2018). Öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile belirlenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 1397-1411. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13034>
- Aristoteles. (1997). *Nikomakhos'a etik* (S. Babür, Çev.). Ayraç. (Çalışmanın orijinali 1890'da yayımlanmıştır).
- Bahar, M., Johnstone, A. H. & Sutcliffe, R. G. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, 33(3), 134-141. <https://doi.org/10.1080/00219266.1999.9655653>
- Campbell T. (1988). *Justice*. Palgrave. https://doi.org/10.1007/978-1-349-19535-0_1
- Can, A. (2017). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (2005). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma.
- Çalışkan-Akçetin, N. (2013). Emmanuel Levinas için adalet nedir? *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 21, 267-280. <http://dx.doi.org/10.11611/JMER198>
- Çardak, O. (2009). The determination of the knowledge level of science students on energy flow through a word association test. *Energy Education Science and Technology*, 1(3), 139-155.
- Çeçen, A. (2015). *Adalet kavramı* (4. Baskı). Seçkin.
- Çelikkaya, T. & Kürümlüoğlu, M. (2019). Sosyal bilgiler dersi "demokrasinin serüveni" ünitesi ile öğrencilerin bilişsel yapılarının ve kavramsal gelişim süreçlerinin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(1), 56-86. <https://doi.org/10.18039/ajesi.520820>
- Erdoğan, M. (1994). Özgürlük, adalet ve refah. A. Güriz, (Ed.), *Adalet kavramı içinde* (ss. 115-130). Türkiye Felsefe Kurumu.
- Erdoğan, M. (2008). Adalet ve eşitlik. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 4 (15), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/55767/763046>
- Güriz, A. (1994). Adalet kavramının belirsizliği. A. Güriz, (Ed.), *Adalet kavramı içinde* (ss. 115-130). Türkiye Felsefe Kurumu.
- Hobbes, T. (2018). *Leviathan*. ProQuest Ebook Central. <https://ebookcentral.proquest.com>
- Işıklı, M., Taşdere, A. & Göz, N. L. (2011). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik bilişsel yapılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 50-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21649/232745>
- İnel, İ., Urhan, E. & Ünal, A.İ. (2018). Ortaokul öğrencilerinin adalet kavramına ilişkin metaforik algıları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. 8(2), 379-402. <http://dx.doi.org/40210.18039/ajesi.454584>
- İnel, Y., Akar, C. & Üztemur, S. S. (2016). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin yönetim biçimleri kavramlarına yönelik algılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla tespiti. *Tarih Okulu Dergisi*, 9 (XXVIII), 523-540. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh997>

- Karatekin, K. & Elvan, Ö. (2016). 8. sınıf öğrencilerinin demokrasi kavramına ilişkin bilişsel yapıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, (USBES Özel Sayı II), 1405-1431. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpNNE5qTXdNQT09>
- Keskin, Y. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları. M. Köylü. (Ed.), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* içinde (ss. 73-101). Nobel.
- Kılıç-Avan, Ş. & Kalenderoğlu, İ. (2018). Yabancı öğrencilerin kelime ilişkilendirme testi ile Türk kültürü konusundaki bilişsel yapılarının belirlenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 7(19), 51-64. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/652581>
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%99ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2019), Analizde ilk adımlar A. Ersoy (Çev.). S. Akbaba Altun & A. Ersoy (Çev. Ed.), *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* içinde (ss. 50-88). Pegem Akademi. (Çalışmanın orijinali 1994'te yayımlanmıştır).
- Moss, J. (2015). How to value equality. *Philosophy Compass*. 10(3), 187-196. <https://doi.org/10.1111/phc3.12204>
- Obioha, U.P. (2011). Nature of justice. *Journal of Social Sciences*, 29(2), 183-192. <https://doi.org/10.31901/24566756.2011/29.02.10>
- Patton, M.Q. (2018). Nitel araştırmaların desenlenmesi. İ. Eti & B. Turhan Türkan, (Çev.). M. Bütün & S.B. Demir (Çev.Ed.), *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* içinde (ss. 209-257). Pegem Akademi. (Çalışmanın orijinali 2000'de yayımlanmıştır).
- Polat, G. (2013). 9. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme test tekniği ile tespiti, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 7(1), 97-120. <https://doi.org/10.12973/nefmed155>
- Rawls, J. (1999). *Theory of justice*. The Belknap Press of Harvard University Press Cambridge.
- Robison, W. & Reeser, L. C. (2002). Ethical decision making for social workers. Allyn & Bacon.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Free Press.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 2307-0919. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
- Shrage, L. (2017). Equal opportunity. In A. M. Jaggar, & İ. M. Young (Eds.), *A companion to feminist philosophy* (pp.559-568). Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781405164498.ch56>
- Tarhan, S. (2018). Turkish secondary education students' perceptions of justice and their experiences of injustice. *Journal of Education and Learning*, 7(2), 247-260. <http://doi.org/10.5539/jel.v7n2p247>
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- Turner, B. (1997). *Eşitlik* (B.S. Şener, Çev.). Dost. (Çalışmanın orijinali 1986'da yayımlanmıştır).
- Uygur, G. (2004). Adalet ve hukuk devleti. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 53(3), 29-38. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000464
- Wischer, R.K. (2012). Martin Luther King Jr. and the morality of legal practice : Lessons in love and justice, Cambridge University Press. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/ataturk-ebooks/detail.action?docID=1099939>